

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
POČINJENA NA TERITORIJU BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Prezime: Marti

Ime: Peter Ime oca:

Nadimak/pseudonim: Spol: muški ženski

Datum rođenja: 26. 08. 1954.

Mjesto rođenja: Glarus, Švicarska

Nacionalnost: Švicarac Vjeroispovijest:

Jezik/jezici koje govori: engleski

Jezik/jezici koje piše (ako se razlikuju od navedenih):

Jezici korišteni u toku razgovora: engleski i

Trenutno zanimanje: UN-ov vojni promatrač Prijašnje:

Datum(i) razgovora: 13. 02. 1996.

Razgovor(e) vodili: Thomas Elfgren i Mattu Raatikainen

Prevodilac:

Imena svih osoba prisutnih tokom razgovora:

Potpis: /potpisano/

IZJAVA SVJEDOKA

Ja sam švicarski major i bio sam vojni promatrač (UNMO) u Kninu od 19. lipnja do 27. studenog 1995. Bio sam vođa tima 7CW u razdoblju od 6. rujna do 7. listopada. Naša najvažnija zadaća poslije operacije "Oluja" bila je podrška drugim UN-ovim agencijama u nalaženju i pružanju humanitarne pomoći, kao i pomaganje ljudima koji su ostali na tom području, uključujući medicinsku pomoć i hranu. Također smo im pomagali u dobivanju novih osobnih dokumenata od hrvatskih vlasti. U mnogim zaseocima i selima mi smo bili jedini koji su kontaktirali s onima što nisu napustili svoje domove i naselja.

Knin

U tri dana intenzivnog granatiranja Knina civili s mog područja počeli su napuštati svoje domove. Petak predvečer i kasno navečer shvatili su da moraju otići. Jako se dobro sjećam što se događalo toga dana. Kad je u ranim jutarnjim satima toga petka počelo granatiranje, moj se tim nalazio u zaseoku Podkonje, južno i nedaleko od Knina. Najprije smo se odlučili skloniti u bazu UN-a u Kninu, no mještani nisu dopuštali oklopnom transporteru da dođe po nas jer su mislili da su sigurni dok smo mi uz njih. Rekli su nam da ostanemo, pa smo neko vrijeme proveli kao njihovi taoci. Rekli su da nas smatraju svojim gostima. Nitko nam nije prijetio oružjem, pa smo se osjećali prilično sigurnim; nismo se imali razloga bojati. Nitko nije znao što se događa na bojištu.

Tog petka navečer pozvani smo na večeru k mojim susjedima. Nakon večere, vratili smo se u našu bazu u Podkonju. Iznenada, selom zavlada panika. Jedna od kćerki obitelji koja nas je počastila večerom plačući nam se obratila za pomoć i zatražila od nas gorivo. Nažalost, u tom im trenutku nismo mogli pomoći. Imali smo samo dizel, a njima je bio potreban benzin. Kasnije smo čuli da su srpski zapovjednici pobjegli s prvih linija bojišta te da bježe i njihovi vojnici. Nitko nije vjerovao da će Knin pasti, a kad se to dogodilo, jedini izbor koji su Srbi imali bilo je napustiti svoje domove. Rekao sam onoj kćerki da mogu nabaviti gorivo u bazi UN-a u Kninu, ali nam moraju pomoći da se vratimo. Ukoliko s nama budu Srbi, srpski nas vojnici neće dirati. Plan je uspio i ona je obitelj otišla iz grada.

Dok smo se vozili po uskoj cesti od Podkonja do Knina, ona je bila puna izbjeglih ljudi. U petak smo već proveli u skloništu, a u subotu ujutro ponovno je počelo granatiranje. Oko podneva hrvatska je vojska ušla u grad. Hrvati su nas opkolili tenkovima i nisu nam dopustili izlaz iz baze.

S našeg položaja nismo mogli točno vidjeti što se događa u gradu, ali smo vidjeli da gradom prolaze vozila "Čistoće". U tom sam trenutku zaključio da kupe leševe. Moje je područje odgovornosti bilo izvan Knina pa vam ne mogu dati točne podatke o štetama koje je pretrpio grad.

Civili koji su imali priliku da odu otišli su jer su se bojali hrvatskih vojnika. Bojali su se da će biti ubijeni, pa su pobjegli. Većina ljudi uspjela je otići prije no što je vojska zauzela Knin. Samo su stari ljudi ostali u svojim kućama. Kad smo ih kasnije pitali zašto su ostali, mnogi su nam rekli da su ih obitelji ostavile, da nije bilo mjesta u automobilu ili da nisu željeli napuštati svoje domove. Tijekom jedne naše misije nakon operacije "Oluja" došli smo u malo selo gdje smo zatekli Milana Marketića, Srbina starog pedesetak godina. Upitao sam ga zašto je još u selu. Objasnio je da je prije puno godina nastradao u prometnoj nesreći i da ima dokument koji dokazuje da nikad nije služio u vojsci. Rekao je da će mu taj dokument osigurati zaštitu i da će ga vojska ostaviti na miru. Kad smo se kroz nekoliko dana vratili u njegovo selo, našli smo ga mrtvog. Bio je ubijen iz vatrenog oružja.

Ne znam pouzdano koje su jedinice bile na tom području tijekom i poslije operacije, i ne znam podatke o zapovjednom ustroju. Naravno, poznata mi je službena verzija iz novina.

Nakon operacije “Oluja”, napisao sam dva izvješća na temelju opažanja moga tima na našem području odgovornosti. Prvo izvješće obuhvaća razdoblje od 4. kolovoza 1995. do 10. rujna 1995., a drugo izvješće razdoblje od 4. listopada 1995. do 4. studenog 1995. Danas su tu kopije oba izvješća i u nazočnosti istražitelja potpisat ću svaku stranicu (vidi prilog). To što je napisano u tim izvješćima istinito je po mom znanju i sjećanju. Od 8. listopada postavljen sam za višeg časnika za vezu za provedbu ljudskih prava. Od tog dana bio sam u svakodnevnom kontaktu s drugim UN-ovim agencijama poput UNHCR-a, UNCRO-a, UNCIVPOL-a i ICRC-a. Ukupno smo našli 184 ubijene osobe. Kad smo na to skrenuli pozornost lokalnoj policiji, oni su izjavili da su ta ubojstva djelo kriminalaca. Osobno nisam bio svjedokom nijednog ubojstva, ali sam vidio puno ubijenih ljudi. Naći ćete više detalja o tome u drugom izvješću. Kad bih našao neko tijelo, predao bih slučaj CIVPOL-u, a oni bi sastavili vlastito izvješće o svojoj istrazi. U mom drugom izvješću spominju se CIVPOL-ovi dokumenti. Neki su ljudi možda poginuli za vrijeme napada ili u borbama, a neki su nađeni u zapaljenim kućama. Nismo pregledavali svako nađeno tijelo jer za to nismo bili stručno osposobljeni.

Pljačka

Najbolji opis pljačke na kninskom području bio bi: “kupnja bez plaćanja”. Ljudi bi uglavnom vikendom stizali iz Šibenika, Zadra, Splita, sa svih strana. Vozili bi se po sektoru i uzimali sve što se moglo uzeti, garažna vrata, prozore, sve. Kao što rekoh, kupiš, a ne platiš. Prilikom jednog obilaska doline Plavna sreli smo hrvatskog civila koji je znao njemački. Upitao sam ga što ondje radi. “Tražim motornu pilu”, odgovorio je. Rekao sam mu da je zakasnio jer su takve stvari već odnesene. Vidio sam automobile s prikolicama kako ujutro stižu na to područje i odlaze istog dana, prikolice kreću svime što se može zamisliti. Zapisao sam brojeve registarskih tablica i uključio ih u svoje drugo izvješće (vidi prilog). Čak i kad bi hrvatski vojnici donosili hranu Srbima, hrvatski bi civili došli za sat-dva i oimali im hranu. Za mene je to bila nemoguća situacija. Imali smo samo tri patrole pa nismo mogli nadzirati cijelo područje i nismo mogli štititi ljude od pljačkaša. Većina pljačkaša bili su civili, ali je ponekad među njima bilo i naoružanih ljudi u maskirnim uniformama.

Kad smo na to skrenuli pozornost hrvatskim vlastima, njihova je reakcija bila: “Ali ne, to nisu vojnici, to su kriminalci i mi s njima nemamo veze.” Moje je osobno mišljenje da su to zaista bili civili. Možda su neki od njih prije bili u ratu. Pljačku nije nitko naredio, jer se nije mogao primijetiti sustavni obrazac, osim činjenice da je manje-više bila totalna. Samo smo u brdima našli nekoliko netaknutih kuća, a razlog je bio taj da se pljačkaši nisu mogli uspeti tako visoko svojim malim automobilima. Mi smo imali vozila na pogon četiri kotača, što nam je omogućavalo da stignemo do kuća koje su bile visoko u planinama.

Dojavili smo o pljački hrvatskoj policiji u Kninu. Nakon nekog vremena postavili su kontrolne točke, osobito na cestu u dolini Plavno. Znam da su UN-ovi djelatnici za civilna pitanja i UNCIVPOL-a pisali izvješća o pljački i da su to dojavili hrvatskim vlastima. Reakcija nije bila brza; trebalo je vremena da oni postave kontrolne točke. Mogao bih se složiti s njihovom tvrdnjom (policije) da je bilo nemoguće nadzirati cijelo to područje, ali je dolina Plavna poput tave u koju se ulazi glavnom cestom. Znam da je Hussein Al-Alfi, koordinator UNCRO-a u Kninu, o pljački izravno izvijestio generala Čermaka.

Palež

U četvrtak nakon operacije “Oluja” vidio sam vod hrvatskih vojnika (15-20 ljudi) kako stoje ispred zapaljene kuće. Ja sam automobilom prolazio kroz selo po glavnoj cesti kad sam to vidio.

Cijelo je selo bilo u plamenu, ne samo ta kuća. Idućeg sam dana vidio isto kad sam se vozio u Benkovac. U Kistanju sam vidio ljude u uniformama kako stoje pokraj zapaljenih kuća. S obzirom na to što sam vidio, ne sumnjam u to da su hrvatski vojnici bili odgovorni za palež. Nisam vidio nikoga da je zapalio neku kuću, ali na temelju svog općeg poznavanja situacije na tom području i onoga što sam osobno vidio, u to nema sumnje.

U mom drugom izvješću naći ćete statističke podatke o štetama: ukupan broj kuća koji su timovi UN-ovih promatrači pregledali bio je 22.213., od toga 8.063 (36%) potpuno uništeno (bez krova), a 9.207 (41,5%) djelomice oštećeno (opljačkano, razbijeni prozori i vrata, izgorjele prostorije). Od tih je /?? **Nečitko: 1181 ili samo 181**) uništeno još prije operacije "Oluja". Među gore spomenutim brojkama samo je nekoliko gospodarskih zgrada; uglavnom su to bile tipične obiteljske kuće. Da bih pojasnio o kojem je području riječ, označio sam sva sela na zemljovidima i želio bih to priložiti ovoj izjavi. Potpisao sam svaki zemljovid.

POTVRDA SVJEDOKA

Izjava mi je glasno pročitana na engleskom jeziku i sadrži sve što sam rekao po svojem znanju i sjećanju. Izjavu sam dao dobrovoljno i svjestan sam da se ona može upotrijebiti u sudskom postupku pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991. kao i da mogu biti pozvan da javno svjedočim pred Sudom.

Potpis: /potpisano/

Datum: 21. veljače 1996.